

Riktlinjer för säkerhet i val- och röstningslokaler vid allmänna val Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Riktlinjer
Beslutande instans: Valnämnden
Datum för beslut: 2023-12-14, § 6

Gäller för: Valnämnden
Giltighetstid: Tills vidare
Dokumentansvarig: Kommunjurist

Inledning

Väljarna ska ha ett högt förtroende för allmänna vals genomförande och resultat. Röstmottagarna har en viktig del i att väljarna ska känna sig trygga i vallokalen och med valets genomförande.

Denna riktlinje syftar till att förstärka skyddet för val i Alingsås kommun genom att tydliggöra vilka regler och gränsdragningar som görs vad gäller den ordning och säkerhet som ska råda vid genomförande av val samt vilka krav som ställs för att förordnas som röstmottagare.

Att de allmänna valen är fria och hemliga är en grundsten i Sveriges demokratiska statstäck. Under röstningen ska väljaren vara ostörd och skyddad från påverkan. Försök att otillbörligt påverka valgenomförandet är ett brott.

Dessa riktlinjer är ett komplement till den lagstiftning som finns på området, främst vallagen (SFS 2005:837), och valförordningen samt Valmyndighetens föreskrifter.

Riktlinjerna utgör en del av valnämndens arbete med valsäkerhet.

Verksamhetsskyddsanalys, riskbedömningar och övriga säkerhetsrutiner hanteras i särskild ordning och kompletterar dessa riktlinjer.

Röstmottagare

Att vara röstmottagare är ett förtroendeuppdrag. Med uppdraget följer mandat att se till att vallagens regler samt dessa riktlinjer efterlevs. Röstmottagare har dels mandat direkt av vallagen, och dels mandat från valnämnden i Alingsås kommun att agera i olika situationer. Om det uppstår problem att tolka eller tillämpa denna riktlinje ska röstmottagare alltid kontakta valnämndens kansli för rådgivning och stöd.

Placering av röstmottagare

När valnämnden placerar röstmottagare i valdistrikten eftersträvas en variation bland röstmottagarna vad gäller erfarenhet, bakgrund, kön och ålder. Vid placering av röstmottagare ska valkansliet även beakta om röstmottagare har en nära relation till varandra. Som huvudregel ska närstående eller personer som tillhör samma hushåll inte placeras i samma val- eller röstningslokal.

~~Den som är förordnad som röstmottagare utför sådant arbete som innebär befogenhet att bestämma om rättigheter och skyldigheter. Sådant befogenhet innebär myndighetsutövning, vilken alltid ska utövas objektivt. Att vara objektiv betyder att vara saklig och opartisk i sitt utövande av uppdraget. Ett objektivt förhållningssätt hos alla som arbetar med valet bidrar till att väljarna har ett högt förtroende för valets genomförande.~~

~~I samband med röstmottagning ska röstmottagare undvika samtal med koppling till partipolitik eller andra samtalsämnen som kan minska förtroendet för röstmottagarnas objektivitet. Röstmottagare får under tjänstgöringen inte bära kläder eller andra typer av symboler som är partipolitiska.~~

Upprätthållande av ordning

Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som uppehåller sig i eller nära val- eller röstningslokalen ska rätta sig efter de anvisningar röstmottagarna ger för att röstmottagningen ska kunna genomföras.

Utbildning och kompetens

~~Det är obligatoriskt för valnämnden att utbilda alla röstmottagare, och endast den som har genomgått utbildningen som krävs för uppdraget får förordnas som röstmottagare. Vid rekrytering av röstmottagare eftersträvas att de som utses har en hög servicekänsla och en god administrativ förmåga. Det är också viktigt att kunna hantera stressade situationer och ha god uthållighet.~~

~~För att bli förordnad som röstmottagare ska personen vara 18 år eller äldre. Vidare krävs grundläggande IT-kunskaper, att ha möjlighet att ta del av information som valnämnden delger digitalt samt inneha bank-ID eller motsvarande elektronisk identifikationshandling godkänd av Alingsås kommun. Om en prioritering behöver göras vid förordnande av röstmottagare kommer valnämnden i första hand utse personer med tidigare erfarenhet som röstmottagare.~~

Saklighet och opartiskhet

Vid rekrytering, placering och tjänstgöring av röstmottagare ska kravet på saklighet och opartiskhet beaktas. Den som kandiderar i ett val bör inte arbeta som röstmottagare eller på annat sätt hantera röster i det val som kandidaturen avser.

Om en röstmottagare har en nära relation till någon som kandiderar, eller annan omständighet som kan påverka förtroendet för röstmottagarens opartiskhet, ska valkansliet göra en individuell bedömning. Bedömningen kan leda till att personen inte förordnas, placeras i annan lokal eller inte deltar i rösträkning eller annan hantering av röster i det val som kopplingen avser.

Närmare former för rekrytering, urval och bedömning av röstmottagares lämplighet regleras i valnämndens rutin för rekrytering, bemanning och arvodering av röstmottagare vid val.

~~Den som är röstmottagare får inte samtidigt vara valbar i något av de val som förrättas på röstmottagningsstället. Den som är röstmottagare får inte heller ha en tydlig partipolitisk koppling på annat sätt.~~

Värdeneutrala röstningsställen

Vallagen 8 kap. 3 § anger att det inte får förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val på ett röstmottagningsställe eller i något intilliggande utrymme.

Valnämnden har det övergripande ansvaret för att de lokaler som används för röstmottagning är lämpliga. Inför varje val ska en bedömning göras av de lokaler som föreslås användas som val- och röstningslokaler. Bedömningen ska omfatta lokalens värdeneutralitet, tillgänglighet, möjlighet att skydda valhemligheten, möjlighet att

upprätthålla god ordning samt risk för propaganda eller annan påverkan. Beslut om val- och röstningslokaler fattas enligt valnämndens delegationsordning.

Röstmottagare ansvarar för att ta ner propaganda eller avlägsna annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val och som därmed inte får förekomma.

Exakt vilka utrymmen eller avstånd som gäller måste avgöras i varje enskilt fall, då förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika val- och röstningslokaler. Det avgörande för om propaganda eller annat som syftar att påverka väljarna ska avlägsnas är om det är möjligt att se budskapet inifrån val- eller röstningslokalen eller om väljaren måste passera nära förbi på sin väg in i val- eller röstningslokalen. Röstmottagare har mandat att avgöra om propagandan eller motsvarande återfinns för nära val- eller röstningslokalen och därför ska avlägsnas.

Partierna har rätt att dela ut valsedlar utanför val- och röstningslokaler. De får dock inte störa ordningen, påverka eller hindra väljare på väg till röstmottagningen eller ske i direkt anslutning till köbildning. Som huvudregel ska valsedelsutdelning ske minst 15 meter från ingången till val- eller röstningslokalen. Röstmottagare får, utifrån lokalens förutsättningar, hänvisa partirepresentanter till annan lämplig plats.

~~De får inte befinna sig närmare än 15 meter från ingången till val- eller röstningslokalen. Röstmottagare har rätt att hänvisa partirepresentanterna till plats med angivet avstånd från ingången.~~

Partiföreträdare får inte bära partijackor, banderoller eller dylikt inne i val- eller röstningslokalerna. Om villkoret inte efterlevs ska röstmottagare uppmana partiföreträdaren att ta av sig klädesplagget, banderollen eller liknande. Om uppmaningen inte åtgärdas ska röstmottagare be personen att lämna lokalen.

Uppstår tolkningsproblem eller om stöd och vägledning behövs ska valnämndens kansli kontaktas.

God ordning

8 kap. 4 § vallagen anger att det är röstmottagarna som ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som befinner sig i lokalen eller i ett utrymme intill ska rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Om någon inte följer röstmottagarnas anvisningar får denne av röstmottagarna uppmanas att tillfälligt lämna lokalen. Detta gäller om det är av väsentlig betydelse för att kunna fortsätta genomföra röstmottagningen. Om röstmottagning inte kan genomföras på grund av någon typ av ordningsstörning får den tillfälligt avbrytas.

Röstmottagare har att tillse att god ordning hålls vid köbildning, och har rätt att anvisa hur kön ska organiseras.

8 kap. 5 § vallagen stadgar att de väljare som befinner sig på ett röstmottagningsställe när val- eller röstningslokalen stänger, ska ges tillfälle att rösta innan röstmottagningen avslutas.

Behövs ytterligare vägledning eller stöd ska valnämndens kansli kontaktas.

Incidentrapportering

Incidenter som inträffar i samband med röstmottagning eller rösträkning ska skyndsamt rapporteras till Valmyndigheten. Röstmottagare ska dokumentera avvikelser och incidenter noggrant och omgående kontakta valkansliet. Valkansliet ansvarar för att bedöma händelsen och för att rapportering sker till Valmyndigheten enligt Valmyndighetens anvisningar samt, vid behov, till andra berörda aktörer. Om händelsen kan utgöra brott ska valkansliet även stödja röstmottagarna i eventuell polisanmälan.

Besök, fotografering och filmning

Röstmottagningen i röstningslokal och i vallokal är offentlig. Den preliminära rösträkningen i vallokal är enligt 11 kap. 1 § vallagen en offentlig förrättning. Det innebär att vem som helst får besöka och bevaka röstmottagning och rösträkning. Den som besöker val- eller röstningslokal får inte störa ordningen och ska följa de anvisningar som röstmottagare lämnar angående var de får vistas.

Det finns inget förbud mot att fotografera eller filma i val- och röstningslokaler. Gällande regler om offentlighet och sekretess samt skydd av personuppgifter måste dock följas. Fotografering eller filmning får inte heller ske så att valhemligheten riskerar att röjas. För att säkerställa att valhemligheten inte röjs ansvarar röstmottagare för anvisning av plats där besökare och observatörer får uppehålla sig. **Den som besöker ett röstmottagningsställe eller en plats för rösträkning har rätt att vara anonym.**

Brott i samband med röstning

Av brottsbalken 17 kap. 8 § framgår att den som försöker hindra röstningen, förvanska resultatet av röstningen eller på något annat otillbörligt sätt inverkar på röstningen kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Ageranden som kan vara straffbara är att gömma valsedlar, ge missledande information om tid eller plats för röstningen eller hota någon för att hindra denne från att rösta. Anses brottet grovt kan fängelse i högst fyra år utdömas. Brottet kan vara att betrakta som grovt om det har begåtts med våld eller hot om våld, eller omfattar missbruk av tjänsteställning. Ett exempel på missbruk av tjänsteställning är om en röstmottagare avsiktligt räknar fel vid rösträkning.

Brottsbalken 17 kap. 9 § anger att det är ett brott mot rösthemligheten att på ett otillbörligt sätt försöka få kännedom om hur någon har röstat. För brott mot rösthemligheten kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om det vid röstmottagning förekommer misstänkt otillbörlig påverkan på allmänna val samt brott mot rösthemlighet ska detta noggrant dokumenteras av röstmottagare och polisanmälas med hjälp av valnämndens kansli. En noggrann och detaljerad dokumentation av misstänkt påverkan skapar goda förutsättningar för polis och åklagare att utreda och lagföra eventuella brott.

